

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
FRANSIZ DİLİ EĞİTİMİ / YÜKSEK LİSANS

ÖMER HAYYAM HAYATI VE ESERLERİ

EKREM KALKAN

İLETİŞİM: KALKANEKREM29@GMAIL.COM

ÖMER HAYYAM HAYATI VE ESERLERİ

Eb'ul Feth Ömer bin İbrahim ya da bildiğimiz adıyla **Ömer Hayyam** 18 Mayıs 1048'de İran'ın Nişabur kentinde doğmuştur.

4 Aralık 1131'de doğduğu yer olan Nişabur'da vefat etmiştir.

- Döneminin ünlü şair, filozof,
- Matematikçi ve astronomudur.
- “Çadircı” anlamına gelen “Hayyam” takma adını babasının çadircılık yapmasından dolayı almıştır.
- Tıp, fizik, astronomi, cebir, geometri ve yüksek matematik alanlarında önemli çalışmaları olan **Ömer Hayyam** için “*Zamanın bütün bilgilerini bildiği*” söylenirdi.
- Birçok bilim adamınca *Bâtını* ve *Mutezile* anlayışına yakın olduğu söylenir. Evreni anlamak için içinde yetiştiği İslam düşüncesinin aksine, akıl yolunu kullanmıştır. Zira bu düşüncelerini dörtlüklerinde görebiliriz.

Ömer Hayyam'ın Eserleri:

- *Eldeki kısıtlı kaynaklara dayanarak Hayyam'ın bilimsel çalışmalarını şöyle sıralayabiliriz:*

-**Cebir ve Geometri Üzerine**

-**Fiziksel Bilimler Alanında Bir Özet**

-**Varlıkla İlgili Bilgi Özeti**

-**Bilgelikler Ölçüsü**

-**Akıllar Bahçesi**

- En büyük eseri ise *Cebir Risalesi*'dir:
- On bölümden oluşan kitabın 4 bölümünde *kübik denklemleri* incelemiş ve onları sınıflandırmıştır. Matematik tarihinde bu sınıflandırmayı yapan ilk kişidir.
- Hayyam denklemlerle ilgili başarılı çalışmalar yapmıştır.13 tane farklı 3.dereceden denklem tanımlamıştır.
- Denklemleri çoğunlukla geometrik metotlarla çözmüştür.
- Çözümler için konikleri kullanmıştır. Bu kitabında da iki koniğin ara kesitini kullanarak,3.dereceden denklemler için köklerin geometrik bir çizimi olduğunu belirtir.
- Hayyam matematikte sadece bununla kalmamış, bildiğimiz *Binom açılımı**nı da bulmuştur. Binom teoremini ve bu açılımdaki katsayıları bulan ilk kişi olduğu söylenir.

- Hayyam'ın diğer önemli bir özelliği ise astronomideki başarılarıdır.
- İsfahan'da 3 yıl uğraşarak bir rasathane kurmuştur.
- Bu rasathanede gökyüzünü incelemiştir,

Bilimsel çalışmalar yapmış, hükümdarın özel münecimi olmuş, yıldız falına bakmıştır.

- Kendi doğum tarihinin bu kadar açık bir şekilde bilinmesinin sebebi de yine takvim konusundaki bilgisindedir, kendi doğum tarihini hesaplamıştır.
- 21 Mart 1079'da tamamladığı Celaleddin Melikşah adına yapılmış "**Celali Takvimi**", Ömer Hayyam'ın çok uğraşp yaptığı eserlerden biridir.
- **Güneş yılına** göre düzenlenmiş bu takvim,

5000 yılda bir gün hata verirken, bugün kullandığımız Gregoryen takvimi 3330 yılda bir gün hata verir.

- Halk arasında bu takvim "Ömer Hayyam Takvimi" olarak da bilinirdi.
- Ayrıca Ömer Hayyam için tarihteki **ilk savaş karşıtı eylemci** yakıştırmaları da yapılmaktadır.
- Hayyam'ın onun tanınmasını sağlayan en önemli özelliği aslında şair yönüdür. Nitekim o Rûbai türünün kurucusu sayılır.
- 150-200 civarında Rubaisi olduğu bilinmektedir.
- Rubailerinden oluşan "Rubaiyat" eserini "Cebir Risaliyesi" gibi Semerkant'ta yazmıştır.
- Şiirlerinde işlediği konulara çoğu zaman felsefi, bilgece bir açıdan bakar Hayyam; **Aşk, sevinç, hayatın tadını çıkarma** ona göre vazgeçilmez şeylerdir; insan hayatının ana dokusu bunlarla örülüdür. Hayyam, oldukça kolay anlaşılabilir, yumuşak, akıcı, açık seçik bir dil kullanır.
- Şiirlerinde zamanın haksızlıklarını, softalıklarını, yapılan yanlışları alaylı ve iğneleyici bir dille yerer.

**"Ben olmayınca bu güller, bu serviler tok.
Kızıl dudaklar, mis kokulu seraplar yok.
Sabahlar akşamlar, sevinçler, tasalar yok.
Ben düşündükçe var dünya, ben yok o da yok."**